

NO NIIN -PARTIKKELIKETJUN KÄYTTÖ YHDISTYSKOKOUKSEN
PUHEENJOHTAJAN TOPIIKINVAIHTOVUOROISSA

Suomen kielen
kandidaatintutkielma
Oulun yliopisto
13.1.2023

Selina Tuomisto

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkielman aihe	1
1.2. Aineisto	2
1.3. Tutkimusmenetelmänä keskustelunanalyysi	3
2. TEOREETTINEN TAUSTA	5
2.1. Institutionaalinen vuorovaikutus	5
2.2. <i>No niin</i> -partikkeliketju siirtymäpartikkelina	6
2.3. Topiikinvaihdokset kokousvuorovaikutuksessa	7
3. ANALYYSI	11
3.1. <i>No niin</i> -partikkeliketju vuorossa, joka lopettaa käsiteltävän topiikin	11
3.2. <i>No niin</i> -partikkeliketju uuden topiikin aloittajana	16
3.3. <i>No niin</i> -partikkeliketju ei vaihda topiikkia	19
3.4. Yhteenveto	21
4. PÄÄTÄNTÖ	22
LÄHTEET	24

1. JOHDANTO

1.1. Tutkielman aihe

Tutkielmassani tarkastelen kokoustilanteessa tapahtuvaa keskustelua ympäristössä, jossa puheenjohtaja käyttää partikkeliketjua *no niin*. Tutkin kyseistä partikkeliketjua keskustelunanalyttisesti tarkastelemalla puheenjohtajan vuoroja, joissa *no niin* -partikkeliketju esiintyy. Keskityn tutkimaan *no niin* -partikkeliketjun esiintymistä suhteessa keskustelussa esiintyviin topiikkeihin ja niiden vaihdoksiin. **Topiikinvaihdos** tapahtuu, kun keskustelussa siirrytään topiikista toiseen. **Topiikki** tarkoittaa keskustelunanalyttisessä kontekstissa puheenaihetta (Raevaara 1997: 87). Tutkimuksessa pyrin selvittämään, millaisissa ympäristöissä puheenjohtaja käyttää *no niin* -partikkeliketjua. Tutkin myös, esiintyykö *no niin* -partikkeliketju usein samantyyppisissä ympäristöissä, ja onko siitä mahdollista päätellä jotain. Olen keskittynyt tutkimuksessani puheen tarkasteluun. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Millaisissa ympäristöissä *no niin* -partikkeliketju esiintyy?
2. Mikä merkitys *no niin* -partikkeliketjulla on topiikinvaihdosten kannalta?

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni käsittää *no niin* -partikkeliketjun vuorollisen ympäristön tutkimisen. **Vuorolla** viitataan litteraatissa esiintyvään prosodiseksi kokonaisuudeksi tunnistettavaan kokonaisuuteen, jossa vuoro määrittyy puhujanvaihdoksen kautta. Selvitän, missä kohtaa vuoroa *no niin* -partikkeliketju esiintyy. Toinen tutkimuskysymykseni tutkii sitä, voiko *no niin* -partikkeliketjun esiintyminen tietyssä vuoron kohdassa viitata siihen, että sillä on topiikinvaihdoksen kannalta merkitys vuorossa.

Valitsin kyseisen aiheen tutkimuksen kohteekseni, sillä aihetta on tutkittu vasta suhteellisen vähän. *No niin* -partikkeliketjun tutkiminen institutionaalisessa kontekstissa mahdollistaa sen rikkaan analysoinnin kokoustilanteen etenemistrakenteen ansiosta. *No* ja *niin* -partikkeleita on tutkittu erikseen enemmän, mutta *no niin* -partikkeliketjua ei ole keskiytetty tutkimaan omana ilmiönään vielä kovinkaan kattavasti. Esittelen luvussa 2.2. aiempaa tutkimusta liittyen *no niin* -partikkeliketjuun.

1.2. Aineisto

Käytän tutkielmani aineistona erään harrasteseuran hallituksen videoitua kokousta. Videoaineiston kesto on 43 minuuttia ja 17 sekuntia. Kokousaineisto on nimeltään Kokous A, ja se on osa Oulun yliopiston Kikosa-kokoelmaa. Kokouksessa on seitsemän osallistujaa. Kokousaineistoni on institutionaalista vuorovaikutusta, joka voidaan perustella sillä, että kokoustilannetta ohjaavat tietyt normit ja säännöt (Raevaara, Ruusuvuori & Haakana 2001: 12). Kokous on suhteellisen rento, mutta se seuraa kokoukselle ominaisia raameja: kokouksella on puheenjohtaja, sihteeri ja rivijäseniä, ja kokouskeskustelussa esiintyy tietynlainen ennalta määrätty rakenne eli tässä tapauksessa asialistan mukaan eteneminen.

Olen valinnut aineistosta tutkittavaksi kohdat, joissa kokouksen puheenjohtaja käyttää *no niin* -partikkeliketjua ja siitä esiintyviä muita muotoja. Muita litteraateissa esiintyviä muotoja ovat esimerkiksi *no ni* ja *no nii*. Keskityn tutkimuksessa tilanteisiin, joissa partikkeliketjua käytetään keskenään samankaltaisissa ympäristöissä. Olen rajannut aineistosta pois tapaukset, joissa *no niin* -partikkeliketjua käyttää joku muu kokouksen jäsen. Tapauksia, joissa *no niin* -partikkeliketju esiintyy puheenjohtajan vuoroissa, on yhteensä 7. Olen rajannut aineistosta pois yhden tapauksen, jossa puheenjohtaja käyttää *no niin* -partikkeliketjua, mutta tilanteessa ei esiinny topiikinvaihdosta tai sitä signaloivia tekijöitä. Poisrajatussa tapauksessa puheenjohtaja käyttää partikkeleita *no* ja *ni(in)* dialogipartikkeleina, joilla hän vastaa kokouksen jäsenen lausumaan. Kokouksen puheenjohtaja on Aapo, ja kokouksen rivijäsen on Tapani. Kuten tässä pois rajatussa esimerkissä (07), olen lihavoanut kaikissa esimerkeissä fokusvuoron tai vuorossa esiintyvän *no niin* -partikkeliketjun korostaakseni litteraatin tärkeimmän osuuden.

(07) dialogi

01 Aapo	no lisätää se (.) myöhemmi se summa
02	sii[hen mutta tode-]
03 Tapani	[ääääääää tää mä]
04 Tapani	justi[isa] [sain s]en lasku auki
05 Aapo	[aha.] [no ni.]
06 Tapani	nii juhlatalon las::ku on:::.....

Tarkasteltavaksi aineistosta valikoitui siis 6 tilannetta, joissa puheenjohtaja käyttää *no niin* -partikkeliketjua. Litteroin nämä tilanteet siten, että niistä selviää myös tilannekonteksti. Litteroinnissa olen käyttänyt apuna Elina Vittaniemen litteraattia

”Jarjestokokous_1” Kikosa-kokoelmasta, jonka pohjalta olen jatkanut yksityiskohtaisempaa litterointia. Kerron litteroinnista lisää luvussa 1.3.

1.3. Tutkimusmenetelmänä keskustelunanalyysi

Aineiston analyysimenetelmänä käytän keskustelunanalyysia. Keskustelunanalyysillä halutaan selvittää, mitä kaikkea vuoroilla saadaan aikaiseksi (Hakulinen 1997: 15). Keskustelunanalyysi on tutkimusmenetelmänä aineistovetoista ja havaintoihin perustuvaa (Vatanen 2016: 312). Tutkimus on induktiivista, eli tutkimus aloitetaan pienistä havainnoista, joista edetään laajempaan kokonaisuuteen ja johtopäätöksiin (Vatanen 2016: 312–313). Oma aineistoa lähestyessäni huomasin *no niin* -partikkeliketjun toistuvan aineistossa useasti. Kokosin *no niin* -partikkeliketjun sisältävät tapaukset yhteen tiedostoon, josta lähdin rajaamaan aineistoa. Päädyin rajaamaan aineistoni puheenjohtajan *no niin* -partikkeliketjullisiin vuoroihin, sillä tapaukset näyttivät seuraavan keskenään pääosin samanlaista linjaa. Esimerkkien rajaamisen jälkeen lähdin analysoimaan aineistoa keskustelunanalyttisesti osana institutionaalista vuorovaikutusta.

Keskustelunanalyttiselle tutkimukselle on ominaista litteroida tutkittava aineisto. Litterointi mahdollistaa keskustelun mahdollisimman tarkan tutkimisen, kun keskustelu kirjataan ylös ja hajotetaan sekvensseiksi. **Sekvenssi** tarkoittaa keskustelusta muodostunutta rakennetta. Keskustelun vuorot ovat **sekventiaalisia**, eli vuoroilla on jokin ennakoitava rakenne keskustelun etenemisessä. (Raevaara 1997: 75.) **Vierusparilla** tarkoitetaan keskustelun sekventiaalista rakentumista, eli keskustelussa esiintyvän kahden lausuman pari, kuten kysymys ja vastaus (Raevaara 1997: 76).

Onnistunut vuorovaikutuksen analysoiminen vaatii tarkkaa litterointia, johon sisältyy myös kielellisen vuorovaikutuksen ulkopuoliset seikat. Kielellisen sisällön lisäksi painotetaan keskustelun taukoja, puheen päällekkäisyyttä, tavallisesta poikkeavaa äänenkäyttöä ja naurua. Litteraattiin voidaan merkitä myös elekieli, kuten liikkuminen, ilmeet, eleet ja katseet. (Vatanen 2016: 317.) En ota tutkimuksessani huomioon elekieltä, sillä se laajentaisi tutkimustani tarpeettomasti. Kielellisen vuorovaikutuksen ulkopuolisista seikoista päällekkäispuhunaa ilmenee aineistossa runsaasti, ja kiinnitän tähän tutkimuksessani huomiota.

Olen litteroinut aineiston valikoiduista kohdista, joissa esiintyy tutkittava ilmiö, eli *no niin* -partikkeliketju puheenjohtajan käyttämänä topiikinvaihtovuoroissa. Litterointi auttaa minua vastaamaan kysymyksiin, millaisissa ympäristöissä *no niin* -partikkeliketju esiintyy, ja onko partikkeliketjulla tiettyä asemaa puheenjohtajan puheessa. Litteroinnissa käytän Eeva-Leena Seppäsen (1997) artikkelissa esittelemiä merkintätapoja. Käytetyt litterointimerkinnot ja niiden merkitykset löytyvät lähteet-osiosta. Kansainvälisen merkintätyylin on alkujaan kehittänyt Gail Jefferson (Seppänen 1997: 21).

2. TEOREETTINEN TAUSTA

2.1. Institutionaalinen vuorovaikutus

Tutkimusaineistoni pohjautuu kokouskeskusteluun, joka on luonteeltaan institutionaalista vuorovaikutusta. Institutionaalinen vuorovaikutus on oma tutkimusalueensa vuorovaikutuksen tutkimuksessa (Arminen 2005: 238). **Instituutio** terminä merkitsee julkista toimintaa tai palvelua yhteiskunnallisen tehtävän hoitamiseksi (Raevaara ym. 2001: 11–12). Instituution käsite on kuitenkin suhteellisen laaja, ja siitä syystä myös harrasteseuran kokous voidaan tunnistaa institutionaaliseksi vuorovaikutukseksi.

Institutionaalille vuorovaikutukselle ominaista on vuorovaikutusjärjestys, joka määrittelee keskustelun rakennetta ja etenemistä (Raevaara ym. 2001: 11). Tämän lisäksi institutionaalisisessa vuorovaikutuksessa keskustelun osallistujilla on erilaisia rooleja, jotka määräytyvät ammatti- tai tehtäväkohtaisesti (Raevaara ym. 2001: 13). Aineistossani keskustelevat henkilöt ovat vuorovaikutustilanteessa puheenjohtajan, sihteerin ja rivijäsenen rooleissa. Nämä roolit ovat tehtäväpohjaisia, eli ne eivät määrity esimerkiksi ammatin mukaan. Kyseiset roolit itsessään määrittävät jo pitkälti sen, miten vuorovaikutus rakentuu.

Institutionaalisisella vuorovaikutuksella on esitetty olevan kolme pääpiirrettä (Raevaara ym. 2001: 17; Drew & Heritage 1992: 22–25). Ensimmäinen piirre on keskustelun päämäärä. Keskustelun osallistujia ohjaa tietynlainen menettelytapa keskustelun päämäärän saavuttamiseksi. Keskustelu rakentuu sen tehtävän tai tarkoituksen mukaan. (Drew & Heritage 1992: 22.) Toinen piirre on keskustelua säätelevät rajoitteet. Institutionaalisisessa vuorovaikutuksessa keskustelu on rajattu sen tarkoituksen mukaan, ja tämä ohjaa keskustelun rakennetta. Keskustelussa esiintyvät vuorot ja menettelytapa määräytyvät institutionaalisen vuorovaikutuksen raameihin. Se, mitä keskustelussa käsitellään ja miten se toteutetaan, on riippuvainen keskustelun institutionaalisisesta kehyksestä. (Drew & Heritage 1992: 23.) Kolmas pääpiirre on instituutiolle tyypilliset tulkintakehykset. Institutionaalisisessa vuorovaikutuksessa esiintyy erityisiä, arkikeskustelusta poikkeavia perusteluja, päätelmiä ja piilomerkityksiä. Institutionaalisisessa vuorovaikutuksessa on yleistä välttää esimerkiksi tunteiden ilmaisua. (Drew & Heritage 1992: 24.) Nämä kolme piirrettä ovat laajoja ja suuntaa antavia, sillä eri ympäristöissä toimivat instituutiot käyttävät

institutionaalista vuorovaikutusta eri tavoin. Aineistossani esiintyvissä kokouksessa nämä kolme piirrettä eivät toteudu täydellisesti. Kokouksessa puhutaan paljon myös epävirallisista, kokouksen asialistan ulkopuolisista asioista. Kokouksessa esiintyvä keskustelu muistuttaa arkikeskustelua sen vapaamuotoisuuden vuoksi. Vapaamuotoisuutta kuitenkin rajoittaa kokouksen asialistan muodostama raami, johon aina palataan.

2.2. *No niin* -partikkeliketju siirtymäpartikkelina

Kahdesta partikkelista muodostuva rakenne *no niin* on nimetty **partikkeliketjuksi**. Ison suomen kieliopin mukaan kyseistä partikkeliketjua käytetään usein keskustelun alussa tai lopussa. (VISK 2008 § 859.) Haluan selvittää, mitä tämä tarkoittaa tutkimukseni näkökulmasta, ja pitääkö väite ylipäätään paikkaansa. Tällaisessa partikkeliketjussa partikkeleiden merkitysten erottaminen ei yleensä ole mahdollista. *No niin* on siis kiinteä sanaliitto. (VISK 2008 § 859.)

Tainio (2007: 45) mainitsee artikkelissaan siirtymäpartikkeleita, kuten *no niin*, *okei* ja *sitten*. **Siirtymäpartikkeleilla** viitataan partikkeleihin, jotka esiintyvät sekvenssien siirtymäkohdissa. Tainio viittaa siirtymäpartikkeleihin, kun hän kertoo oppitunnin rakentumisesta jaksoina eri oppitunnin vaiheiden mukaan. Tapahtuu kahden jakson vaihtuminen, kun opettaja siirtyy esimerkiksi uuden opetusaiheen esittelemisestä harjoitteluvaiheeseen. (Tainio 2007: 45.) Nämä siirtymät eri jaksojen välillä opettaja voi signaloida verbaalisesti siirtymäpartikkeleita käyttämällä sekä nonverbaalisia keinoja käyttämällä (Tainio 2007: 45). Luokkahuoneen vuorovaikutus on siinä määrin samankaltainen kokoustilanteen kanssa, että niillä molemmilla on vuorovaikutuksellisia ominaispiirteitä, joiden mukaan vuorovaikutus etenee. Siinä missä luokkahuoneessa jaksojen siirtymät voidaan signaloida siirtymäpartikkeleilla, voi näin toimia myös kokoustilanteessa kokouksen aiheiden välillä liikuttaessa.

No niin -partikkeliketjua siirtymäpartikkelina ei ole tutkittu kovin laajasti aiemmin. Suutarinen (2016) on tutkinut lopetussekvenssejä puhelinkeskusteluissa. Osana tutkimustaan Suutarinen tutkii *no niin* -partikkeliketjua keskustelun **siirtymävuoroissa**, eli topiikinvaihdoksia edeltävissä vuoroissa, jotka signaloivat keskustelussa tapahtuvaa muutosta

(Suutarinen 2016: 26, 28). Suutarisen (2016: 29) aineistossa *no niin* -partikkeliketju esiintyy siirtymävuoroissa, joiden jälkeen aloitetaan topiikin päättäminen.

No-partikkeliä ja *niin*-partikkeliä on tarkasteltu keskusteluanalyttisesti erikseen siirtymäpartikkeleina. Vepsäläinen (2019) on tutkinut *no*-partikkeliä väitöskirjassaan. Tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan *no*-partikkeliä lausumapartikkelina. **Lausumapartikkeli** tarkoittaa puhutussa kielessä esiintyvää partikkeliä (VISK 2008 § 793). *No niin* -partikkeliketju on siis myös lausumapartikkeli. Lausumapartikkeli *no* esiintyy lausuman alussa, ja Ison suomen kieliopin mukaan sen tehtävä on merkitä jonkinlaista rajakohtaa lausumien välillä (VISK 2008 § 1036). Vepsäläisen (2019) tutkimustulokset tuovat ilmi, että *no*-lausumapartikkeli esiintyy pääsääntöisesti topiikin sisällä (Vepsäläinen 2019: 38). *No*-lausumapartikkeli ei siis yksinään toimi samankaltaisissa konteksteissa kuin *no niin* -partikkeliketju. Lausumapartikkelina *niin*-partikkelilla voi olla useita tehtäviä, mutta tämänkin partikkelin esiintyminen yksinään eroaa *no niin* -partikkeliketjun esiintymiskonteksteista. *Niin*-lausumapartikkeli voi esimerkiksi viestiä topiikin välilyksosta siirtymistä kohti topiikin päälinjaa (VISK 2008 § 811). Tällaisessa tapauksessa *niin*-partikkeli siis viestii siirtymästä, mutta siirtymä tapahtuu topiikin sisällä.

No sitten -partikkeliketju on havaittu esiintyvän institutionaalisen keskustelun siirtymissä (Vepsäläinen 2019: 50). Svinhufvud (2011) on tuonut *no sitten* -partikkeliketjun esille palautekeskustelutilanteessa. *No sitten* -partikkeliketju esiintyy siirryttäessä sekvenssistä toiseen (Svinhufvud 2011: 162). Myös Mikkola (2014) on ottanut esille *no sitten* -partikkeliketjun samankaltaisessa aineistossa Svinhufvudin aineiston kanssa. Mikkola (2014) tutkii artikkelissaan kehityskeskustelun topikaalisia siirtymiä. *No sitten* -partikkeliketju esiintyy Mikkolan aineistossa, kun siirrytään topiikista toiseen (Mikkola 2014: 532).

2.3. Topiikinvaihdokset kokousvuorovaikutuksessa

Institutionaalista vuorovaikutusta tutkittaessa on otettava huomioon kokousvuorovaikutukselle ominaiset topiikinvaihdokset ja näiden vaikutukset keskustelun rakentumiseen. Topiikinvaihdokset perustuvat kaikkien keskustelun osallistujien yhteistyöhön. (El-Wakai 2018: 92.) Näin on myös kokousaineistossa. Puheenjohtajan vuorovaikutteisella, verbalisella ja nonverbaalisella toiminnalla on merkitystä topiikinvaihtoon, mutta kaikkien

osallistujien vuorovaikutteinen yhteistyö mahdollistaa onnistuneen topiikinvaihdon (El-Wakai 2018: 92).

Garcian ja Westin tutkimus (1988) pohjautuu arkikeskusteluiden topiikinvaihdosten tutkimukseen, jossa keskustelijoina toimivat nainen ja mies. Garcia ja West (1988) esittävät artikkelissaan kolme erilaista topiikinvaihdosta. Olen suomentanut otsikoiden nimet selkeyden vuoksi. Ensimmäinen on eritelty otsikolla yhteistyössä toteutetut topiikinvaihdokset (*Collaborative Topic Transitions*) (Garcia & West 1988: 560). Tässä topiikinvaihdosten tyypissä topiikinvaihdos on nopeaa, kun keskustelun osallistujilla on molemminpuolinen mahdollisuus päättää aiempi topiikki (Garcia & West 1988: 560). Topiikinvaihdos ei tapahdu kuitenkaan täysin valmistelematta. Vaihdosta edeltää usein topiikin päättävä diskurssin merkitsin (*discourse marker*) eli partikkeli tai interjektio, esimerkiksi *oh, yeah* tai *okay* (Garcia & West 1988: 560–561; VISK § 793). Ennen topiikinvaihdosta aiempi topiikki myös päätetään niin, että viimeisellä vuorolla ei enää lisätä uutta ainesta topiikkiin, vaan se kuitataan edellä mainitulla diskurssipartikkelilla tai yhteenvedolla.

Toinen Garcian ja Westin (1988) esittämä topiikinvaihdoksen tyyppi liittyy aiemman topiikin loppumiseen. Topiikinvaihdokset edeltävän topiikin päätyttyä (*Topic Transitions After Prior Topic Extinction*) on topiikinvaihdosten tyyppi, jossa aiempi topiikki päättyy, kun keskustelijat epäonnistuvat luomaan uusia vuoroja keskusteluun. Tämän myötä uuden topiikin aloittaminen mahdollistuu (Garcia & West 1988: 563). Esimerkeissä topiikinvaihdosta edeltää usein myös tauko.

Kolmas topiikinvaihdoksen tyyppi on yksipuoliset topiikinvaihdokset (*Unilateral Topic Transitions*) (Garcia & West 1988: 563). Topiikinvaihdos ei osoita minkäänlaista suhdetta aiempaan topiikkiin viittaussuhteellisesti tai vuorollisesti, vaan aloittaa täysin uuden topiikin. Topiikinvaihdos tapahtuu toisen keskustelijan päätöksestä vaihtaa topiikkia, vaikka aiempi topiikki tarjoaisi vielä mahdollisuutta jatkaa (Garcia & West 1988: 564). Tutkimusaineistostani esimerkki (03) havainnollistaa samankaltaista topiikinvaihdosta.

(03)

14	Lotta	se on ↑lauantaina se ku[rssi (--).]
15	Aapo	.hhhhh ((niiskaisee))
16	Eino	[<u>niin</u> mutta] kato avvain
17		pittää varmaa hakkee [jo <u>perjantaina</u> .]
18	Aapo	[<u>no niin</u> (.) tod]etaan

19 Niklas Manu tuuhan [pois sieltä].
 20 Aapo kohtaa ykstoista että (.) [kur[sseihi]]
 21 Lotta [oota.]
 22 Tapani hh
 23 (0.98)
 24 ((Aapo napsuttaa kynää))
 25 Aapo kurssisiin liittyvät asiat
 26 (0.35)
 27 Aapo sovittu

Kyseinen esimerkki ei kuvaa täysin Garcian ja Westin (1988) esittelemien esimerkkien kaltaisia tilanteita, sillä heidän esimerkeissään keskustelussa on vain kaksi osallistujaa. Garcian ja Westin (1988) tutkimuksessa myös käsitellään arkikeskustelua, joka eroaa institutionaalisesta vuorovaikutuksesta joiltain osin, esimerkiksi keskustelun raamien ja keskustelun jäsenien roolien osalta. Institutionaalisen vuorovaikutuksen piirteitä olen esitellyt luvussa 2.1. Antamassani esimerkissä (03) voidaan kuitenkin havainnoida topiikin muutos samankaltaisessa topiikkijaksossa, jota kolmas topiikinvaihdostyyppi edustaa. **Topiikkijaksolla** viitataan laajemmin topiikin muodostamaan kokonaisuuteen, missä ilmenee useimmiten vieruspari (Raevara 1997: 86–87). Aapon vuoro rivillä 18 ei osoita selkeää suhdetta aiempaan topiikkiin viittaussuhteellisesti tai vuorollisesti, vaan aloittaa täysin uuden topiikin. Garcian ja Westin (1988) esittämät partikkelit (*oh, yeah, okay*) ovat samankaltaisia suomen kielen *no niin* -partikkeliketjun kanssa. Palaan esimerkkiin (3) analyysiluvussa 3.

Partikkelien käyttäminen topiikinvaihdosten yhteydessä mahdollistaa topiikinvaihdoksen ilman, että puhujan täytyy tuottaa koherenttia ilmaisuja topiikinvaihdoksen merkiksi (Garcia & West 1988: 554). Keskustelijan ei siis tarvitse erikseen ilmaista topiikinvaihdoksesta kertomalla siitä muille keskustelijoille, vaan tietyt partikkelit ilmaisevat vaihdoksen. Myös vuoron käyttäminen siten, että vuoro ei tuo topiikkiin uutta ainesta, mahdollistaa topiikin loppumisen tai vaihtumisen (Garcia & West 1988: 554). Tällaiset siirtymää signaloivat partikkelit irrottavat edeltävän vuoron seuraavasta vuorosta (Drew & Holt 1998: 510).

El-Wakai (2018) kohdistaa tutkimustaan kokousvuorovaikutuksessa ilmeneviin topiikinvaihdoksiin väitöskirjassaan. El-Wakai ottaa esille topiikinvaihdoksissa esiintyvät partikkelit, joita aineistossa esiintyy. Tällainen tunnus aineistossa on esimerkiksi partikkeli *right*. (El-Wakai 2018: 89.) Tutkimuksessa nämä partikkelit esiintyvät tapauksissa, joissa partikkeli signaloi topiikinvaihdosta ennen varsinaisen topiikin vaihtumista (El-Wakai

2018: 89). El-Wakai (2018) ottaa tutkimuksessaan huomioon myös nonverbaalisen toiminnan topiikinvaihdosten yhteydessä. Tutkimuksessa todetaan, että topiikinvaihdos tapahtuu signaloimalla topiikinvaihdosta esimerkiksi partikkelilla *right* ja sen jälkeen nonverbaalisella toiminnalla. (El-Wakai 2018: 89.)

3. ANALYYSI

Tässä luvussa esittelen ja analysoin puheenjohtajan ja muiden kokousten jäsenten keskenään käymää keskustelua. Olen valinnut esimerkkeihin tilanteita, joissa puheenjohtaja käyttää *no niin* -partikkeliketjua. Olen litteroinut keskustelua niin, että keskustelun aihe ilmenee tekstistä. Olen kuvaillut litteraatteihin jonkin verran keskustelijoiden muuta toimintaa, ja sivuan analyysissa jonkin verran keskustelijoiden nonverbaalista toimintaa. Aapo on kokouksen puheenjohtaja, Lotta on sihteeri, ja muut ovat kokouksen tasavertaisia jäseniä.

Olen jakanut *no niin* -partikkeliketjun esiintymät alalukuihin. Luvussa 3.1. käsittelen *no niin* -partikkeliketjua tilanteissa, joissa se toimii vuoroissa, joissa sen hetkistä topiikkia lopetetaan. Luvussa 4.2. käsittelen tilanteita, joissa *no niin* -partikkeliketju toimii vuoroissa, joissa aloitetaan täysin uusi topiikki. Luvussa 4.3. tutkin tilannetta, jossa *no niin* -partikkeliketju esiintyy uuden vuoron alussa, mutta se ei aiheuta topiikinvaihdosta.

Käytän analyysissa käsitteitä lausuma ja vuoro kuvatessani litteraatissa tapahtuvaa keskustelua. **Lausuma** on keskusteluanalyysissa käytetty puheen perusyksikkö (Hakulinen 1997: 37). Lausumalla viitataan samantapaiseen yksikköön kuin kielitieteessä käytetty virke (Hakulinen 1997: 37). Lausumat ovat pääsääntöisesti **prosodisia kokonaisuuksia**. **Prosodiaa** ovat puheen melodiset, dynaamiset ja ajalliset ominaisuudet. Näitä voivat olla esimerkiksi sävelkulku, äänen voimakkuus ja puhenopeus. (Stevanovic 2016: 102.) Prosodially voidaan erotella puheesta rajakohtia erilaisten kokonaisuuksien välillä, kuten sanat, lausumat ja asiakokonaisuudet (Stevanovic 2016: 106).

3.1. *No niin* -partikkeliketju vuorossa, joka lopettaa käsiteltävän topiikin

Tässä luvussa käsittelen aineistoesimerkkejä, joissa *no niin* -partikkeliketju esiintyy puheenjohtajan vuoroissa, joissa sen hetkistä topiikkia lopetetaan. Esimerkin (01) tilanteessa kokouksen jäsenet keskustelevat hallituksen kokouksen asialistan käsiteltävästä aiheesta, jossa on ongelmakohta.

(01) Ongelma

01 ((päällekkäispuhuntaa))
 02 Saara JA SIIS MUN MIELESTÄ TOI LAUSE KÄYTÄNNÖSSÄ vaan
 03 Saara ((ojentaa kättään))
 04 Saara tarkoittaa samaa kun se että me voidaan tehdä
 05 Aapo ((rapsuttaa takaraivoaan))
 06 Saara ↑sääntömuutoksia ↑syyskokouksessa mikä
 07 [on jo aika ↑itsestäänselvää.]
 08 Eino [#mmm# no joo se (öö) (0.10)] se on vähä
 09 Aapo ((niiskaisee))
 10 Eino [semmone,]
 11 Saara [et jos m]e halutaan niin ku yri- (1.03)
 12 Eino ((hörppää juomastaan))
 13 Saara joskus ↑tehä jotain esimerkiks opiskelijaetuja
 14 Niklas ((vaihtaa istuma-asentoaan))
 15 Saara nii sit se ↑pitäs olla niin ku tyylii
 16 ↓hallitukse koko[uks(es) tai JOSS]AIN MUUSSA ja
 17 Aapo [joo (.) ja sit,]
 18 Saara ↑se taas men[nee niin ku] .hhhhhhh
 19 **Aapo** [↑**no nii** eli] siinä ei
 20 Aapo ((katsoo Einoa))
 21 Saara [↑aika omituiseks. hhhh]
 22 Aapo [niin ku teiän mielestä] vissii oo niin ku
 23 mittää ↓e[päsele[v][ää]] et tuo on niin ku
 24 Eino [°selev[ä]°
 25 Lotta [°j[oo°]
 26 Niklas [↑m-mm.] ((pudistaa päätään))
 27 Aapo ((alkaa kirjoittaa))
 28 Eino ((niiskaisee))
 29 Aapo sillee iha hyvä täsmennys.

Esimerkin (01) tilanteessa Saara antaa mielipiteensä *ja siis mun mielestä* rivillä 02. Saara aloittaa vuoronsa rivillä 02 puhumalla muiden kokouslaisten päälle. Eino myötäilee Saaran mielipidettä riveillä 08 ja 10. Saaran rivin 16 vuoron keskellä Aapo yrittää aloittaa uuden vuoron rivillä 17 *joo ja sit*, jolloin Saara ja Aapo puhuvat päällekkäin. Saara päättää vuoronsa riveillä 18 ja 21. Aapo aloittaa vuoronsa kesken Saaran vuoroa riveillä 19 ja 22. Aapon vuoro rivillä 19 alkaa partikkeliketjulla *no nii*. Kun Aapo aloittaa vuoronsa riveillä 19 ja 22 kesken Saaran vuoron riveillä 18 ja 21, Aapon äänenvoimakkuus on normaalia korkeampi. Aapon vuoro liittyy Saaran aiempaan vuoroon, sillä Aapo toteaa *no nii eli siinä ei niin ku teiän mielestä vissii oo niin ku mittää epäselevää et tuo on niin ku sillee iha hyvä täsmennys*. Tämä voidaan perustella Aapon käyttämällä pronomiinilla *tuo*, jonka voidaan tulkita viittaavan Saaran aiemmin sanomaan asialistan kohtaan.

Esimerkissä (1) *no niin* -partikkeliketju ilmenee tapauksessa, jossa puheenjohtaja aloittaa oman vuoronsa ennen kuin toinen kokouksen jäsen ehtii lopettaa oman vuoronsa. Puheenjohtaja aloittaa vuoronsa siten, että hän korostaa *no*-partikkelia sanomalla sen normaalia korkeammalla äänenpainolla. Puheenjohtajan äänenpaino alkaa korkealta, ja laskeutuu

tasaisesti läpi vuoron riveillä 19, 22, 23 ja 29. Vuoro, jossa puheenjohtaja käyttää *no niin* -partikkeliketjua, ei välittömästi katkaise Saaran vuoroa. Muut kokouksen jäsenet hyväksyvät puheenjohtajan toteamuksen varmistavilla sanoilla ja eleillä riveillä 24–26, mutta Saara jatkaa vielä aiheesta puhumista litteroidun osuuden jälkeen. Käsitelty topiikki jatkuu vielä litteroidun osuuden jälkeen 41 sekuntia.

Puheenjohtajan vuoro, jossa esiintyy *no niin* -partikkeliketju, antaa Saarelle merkin Saaran vuoron päättymisestä. Tämä voidaan päätellä siitä, että puheenjohtaja aloittaa vuoronsa Saaran vuoron kanssa päällekkäin, ja puheenjohtaja vuorollaan kuittaa Saaran mielipiteen yhteenvedon kaltaisella toteamuksella. Puheenjohtaja esittää toteavan lausuman riveillä 19, 22 ja 23 *siinä ei niinku teidän mielestä vissii oo niin ku mittää epäselevää*.

Howe (1991) esittää artikkelissaan topiikinvaihdoksen, jossa topiikin lopettamisessa hyödynnetään ikään kuin yhteenvedoa sanotusta tuomalla jälkimmäisessä vuorossa ilmi topiikin olennaisin asia (Howe 1991: 3). Tällainen yhteenvedo tai kommentti käydystä keskustelusta signaloi topiikin päättymistä, sillä tämän jälkeen topiikin jatkaminen ei ole enää tarpeellista (Howe 1991: 3). Heritage & Watson esittelevät artikkelissaan yhteenvedon kuuluvan käsitteen uudelleenmuotoilu (*formulation*) alle (Heritage & Watson 1979: 124). **Uudelleenmuotoilu** tarkoittaa topiikissa käsitellyn aiheen tuomista esiin erilaisessa muodossa (Heritage & Watson 1979: 124). Puheenjohtajan toteava lausuma riveillä 19, 22 ja 23 voidaan tunnistaa tämänkaltaiseksi topiikinvaihdokseen liittyväksi signaaliksi, sillä se ei tuo enää uutta ainesta topiikkiin, vaan antaa Saaran aiemmasta lausumasta eräänlaisen yhteenvedon.

No niin -partikkeliketju ja sen jälkeinen yhteenvedo voivat molemmat signaloida topiikinvaihdosta. Tästä voidaan päätellä, että esimerkissä (1) *no niin* -partikkeliketju esiintyy topiikinvaihdoksessa siirtymäpartikkelina, jolla signaloidaan keskustelun osallistujille sen hetkisen topiikin päättymisestä.

Esimerkissä (02) *no niin* -partikkeliketju esiintyy samankaltaisessa ympäristössä esimerkin (01) kanssa. Esimerkin (02) tilanteessa kokouksen jäsenet käsittelevät kokouksen asialistan aihetta ja selvittävät tähän liittyviä kuluja.

(02) Kulut

01 Aapo eli lyyään lukkoon ni (0.11) alotettaan tuosta
02 ((Aapo rykäisee, kirjoittaa muistiinpanoja))
03 Aapo (0.35) ↑Tavaratukku (0.43) yy äx illasta
04 ni (.) tuliko sieltä nyt (0.19) meille kuluja.
05 (0.35)
06 ((Lotta kirjoittaa tietokoneella))
07 Tapani siitä tuli ↑meille (0.30) kuluja ku me ostett:ii
08 se plootu sitä varten eli kakssattaa
09 eurua ku ostettii tuhat patuk[kaa]
10 Aapo [joo.]
11 Tapani (eli) meill[ä on] varastossa sitä jäi vielä
12 Aapo [(ja)]
13 Tapani vähä ylimäärästä siitä.
14 (1.12)
15 ((Aapo lopettaa kirjoittamisen))
16 Aapo ja osahan myytiin paikan päällä.
17 Tapani kyl[lä.]
18 Niklas [mmm]
19 **Aapo** [no ni]. (0.08)
20 Aapo ei [tarvi todeta sen]
21 Tapani [en oo- en oo ↑til]ittäny vielä ↑niitä
22 rahoja [ja osa-]
23 Aapo [EI TARVI] (0.23) ei tarvi siihe ottaa ees
24 kantaa vielä (--).
25 Tapani joo.

Aapo aloittaa keskustelun riveillä 01–04 lausumalla *alotetaan tuosta Tavaratukku XY-illasta ni tuliko sieltä nyt meille kuluja*. Riveillä 07–09 Tapani vastaa Aapon kysymykseen. Tapani jatkaa vuoroaan vielä riveillä 11 ja 13 *eli meillä on varastossa sitä jäi vielä vähä ylimäärästä siitä*. Tapanin vuoron aikana Aapo sanoo Tapanin vuoron kanssa päällekkäin ja rivillä 12. Aapo ei tällä vuorolla jatka lausumaansa. Rivillä 16 Aapo toistaa rivin 12 ja lausuman ja jatkaa sitä ja *osahan myytiin paikan päällä*. Tapani varmistaa Aapon toteamuksen rivillä 17, ja myös Niklas hymähtää varmistuksen merkiksi rivillä 18. Rivillä 19 Aapo vastaa Tapanin ja Niklaksen vuoroihin partikkeliketjulla *no ni*. Aapo jatkaa rivillä 20 vuoroaan, jonka Tapani keskeyttää päällekkäispuhunnalla riveillä 21–22. Aapo vuorostaan keskeyttää Tapanin vuoron päällekkäispuhunnalla riveillä 23–24. Aapon vuorolla rivillä 23 Aapo puhuu voimakkaammalla äänenvoimakkuudella. Aapon korkeammalla äänenvoimakkuudella aloitettu vuoro keskeyttää Tapanin vuoron. Tapani kuittaa Aapon vuoron rivillä 25 lausumalla *joo*.

Esimerkissä (02) *no niin* -partikkeliketju ilmenee tapauksessa, jossa puheenjohtaja kuittaa *no niin* -partikkeliketjulla saamansa vahvistuksen omaan väitelauseeseensa ja *osahan myytiin paikan päällä*. *No niin* -partikkeliketjun käytön jälkeen Aapo jatkaa topiikin lopettamista alustavalla lausumalla *ei tarvi todeta sen* rivillä 20. Lausuma jää kesken, mutta voidaan päätellä, että lausuma viittaa kokouksen asialistaan, sillä Aapo käyttää sanaa

todeta. Kielteinen lause voidaan tulkita siten, että Aapo ei halua todeta jotain käsiteltävään keskustelunaiheeseen liittyvää. Aapo toistaa alun *ei tarvi* rivillä 23, jossa hän keskeyttää Tapanin sanoakseen, ettei Tapanin vuoron aiheeseen oteta vielä kantaa kokouksessa. Tämän jälkeen topiikki päättyy. Ennen partikkeliketjun käyttöä topiikki etenee taiseisesti. Partikkeliketjun käytön jälkeen topiikki alkaa sulkeutua. Aapo ei kysy lisäkysymyksiä rivin 19 jälkeen, ja hän pysäyttää Tapanin, joka jatkaa topiikkia. *No niin* -partikkeliketju sekä sen jälkeen ilmenevä Tapanin vuoron pysäyttäminen ovat merkkejä siitä, että topiikki on päättymässä.

Esimerkin (03) *no niin* -partikkeliketju esiintyy samanlaisessa ympäristössä kuin edeltävissä esimerkeissä. Esimerkissä (03) Eino kysyy kokouksen asialistan ulkopuolista asiaa kokouksen jäseniltä.

(03) Avain

```

01 Eino          >onko se< nyt (--)kurs[si ja:: ] pittää
02 Lotta                [°kyllä°.]
03 Eino          hakkee yy yy äx kymppise avvain niin
04                kukakohan siinä nyt olikkaan
05                #varatyyp[inä mulle#.]
06 Aapo                [↑e:i kuulu ] tähän s[emmonen]
07 Niklas                [sinä ja] Jussi.
08 Aapo          [siihen ei tarvi koko- ](.) [kokouksen päätöstä.]
09 Jussi          [°minä oon varatyypi°.]
10 Eino                [joo ku mää en tiiä]
11                oonko mää perjantaina (0.75) Hietasuolla nii.
12 Aapo          hhhh
13                (0.27)
14 Lotta          se on ↑lauantaina se ku[rssi (--).]
15 Aapo          .hhhhh ((niiskaisee))
16 Eino                [niin mutta] kato avvain
17                pittää varmaa hakkee [jo perjantaina.]
18 Aapo                [no niin (.) tod]etaan
19 Niklas                Manu tuuhan [pois sieltä].
20 Aapo          kohtaa ykstoista että (0.40) [kurs[seihi]]
21 Lotta                [oota.]
22 Tapani          hh
23                (0.98)
24                ((Aapo napsuttaa kynää))
25 Aapo          kurssiin liittyvät asiat
26                (0.35)
27 Aapo          sovittu
28                (0.12)
29 Jussi          [mää voin] (0.3) [kyl]lä
30 Aapo          [aiemmisa] kohdis[sa.]

```

Eino aloittaa topiikin kysymällä varahenkilöä riveillä 01 ja 03–05. Aapo aloittaa päällekkäisen vuoron rivillä 06 *ei kuulu tähän semmonen*, samaten Niklas rivillä 07 *Sinä ja Jussi*.

Aapo jatkaa aloittamaansa vuoroa rivillä 08 *siihen ei tarvi koko- kokouksen päätöstä*. Jussi vastaa Aapon vuoron kanssa päällekkäin Einolle rivillä 09. Eino vastaa Jussille rivillä 10 myös puhumalla päällekkäin rivin 08 Aapon vuoron kanssa. Aapon vuoron aikana siis puhuu joko Jussi tai Eino Aapon kanssa päällekkäin, eikä Aapon vuoroa oteta huomioon. Lotta vastaa Einolle rivillä 14, ja vuoron lopussa Eino aloittaa vuoron Lotan vuoron kanssa päällekkäin ja vastaa Lotalle rivillä 16. Einon vuoro jatkuu riville 17, ja Einon vuoron lopussa Aapo aloittaa vuoronsa Einon kanssa päällekkäin rivillä 18.

Aapo aloittaa vuoronsa rivillä 18 *no niin* -partikkeliketjulla. Aapo painottaa *no niin* -partikkeliketjun alkuosaa. *No niin* -partikkeliketjun jälkeen Aapo aloittaa uudella topiikilla. Aapon vuoron lopussa rivillä 20 Aapon vuoron kanssa päällekkäin puhuu Niklas rivillä 19 ja Lotta rivillä 21. Pienen tauon jälkeen Aapo jatkaa vuoroaan riveillä 25, 27 ja 30 puhumalla tauotetusti.

Esimerkissä (03) puheenjohtaja käyttää *no niin* -partikkeliketjua tapauksessa, jossa hän aloittaa topiikin päättämisen *no niin* -partikkeliketjun käytön jälkeen. Sen hetkinen topiikki ei pääty välittömästi, sillä Jussi jatkaa sitä vielä rivillä 28. Puheenjohtajan vuoro rivillä 18 aloittaa topiikin päättämisen viemällä topiikkia pois Einon varajäsenaiheesta kohti kyseisen aiheen toteamista käsitellyksi. Kuten esimerkeissä (01–02), puheenjohtajan vuoro pysäyttää toisen keskustelun jäsenen vuoron, mutta tässä tapauksessa se tapahtuu jo rivillä 18, jossa ilmenee myös *no niin* -partikkeliketju.

3.2. *No niin* -partikkeliketju uuden topiikin aloittajana

Tässä luvussa esittelen esimerkkejä, joissa *no niin* -partikkeliketju esiintyy uuden topiikin aloittavassa puheenjohtajan vuorossa. Puheenjohtajan *no niin* -partikkeliketjullinen vuoro ei liity aiempaan topiikkiin, vaan aloittaa uuden. Esimerkissä (04) käydään keskustelua kiristyssiteestä.

(04) Kiristysside

01 Eino	eik[ö sitä]: kiristyssi <u>t</u> tee voi tehdä
02 Lotta	[°eli°.]
03 Eino	ihan (.) sammoista
04	[tarvikkeista kun millä voi <u>hirtt</u> äytyäki.]

05 Aapo [hh voi vittu (.) ei nyt [saatana KÄYTETÄ]]
06 Lotta [mitä mää kirjotan]
07 Aapo [AIKKA] johonkin ↑kiristyssitteeseen
08 Lotta [tästä.]
09 Aapo täsä kokkouksessa nii.
10 ((Niklas hekottaa äänettömästi))
11 Lotta mitä: (.)
12 [kirj(oitan).]
13 Aapo [[onko lisä (.)] onko lis]ä[ttävää (--).]
14 Eino [kiristääkö vanne päätä.]
15 Niklas [HH HE HE HE HE]
16 Eino [he he he he]
17 Niklas [he he he]
18 Eino [he he he]
19 Lotta [°ei ole°.]
20 (0.04)
21 Aapo ei oo. (0.05)
22 [>↑no ni<,]
23 Saara [.hhhhhhh]h
24 Eino ((hihittää))
25 Lotta ei ↑lisät[tävä]ä.
26 Aapo [KOHTA] ↑KAKSTOISTA <YY YY ÄX
27 KOULUTUS>.
28 (0.19)
29 Aapo Eino saat nakin. (0.85)

Keskustelu alkaa jo litteroidun osuuden ulkopuolella. Eino kommentoi riveillä 01 ja 03–04 keskustelua kiristyssiteestä. Aapo aloittaa oman vuoronsa Einon vuoron kanssa päällekkäin rivillä 05. Aapo kommentoi vuorollaan keskusteluaihetta *voi vittu ei nyt saatana käytetä aikkaa johonki kiristyssitteeseen täsä kokkouksessa nii* riveillä 05, 07 ja 09. Aapon kommentti voidaan tunnistaa esimerkeissä (02) ja (03) esiintyvien pysäyttävien vuorojen kanssa samankaltaiseksi, sillä Aapo kommentillaan keskeyttää Einon vuoron ja pyrkii päättämään sen hetkisen topiikin. Topiikki ei kuitenkaan pääty tähän vuoroon. Aapon vuoron aikana Lotta kysyy päällekkäin Aapon vuoron kanssa *mitä mää kirjotan tästä* riveillä 06 ja 08. Lotta toistaa kysymyksen riveillä 11–12. Rivin 12 aikana Aapo ja Eino aloittavat päällekkäiset vuorot riveillä 13 ja 14. Aapo kysyy *onko lisä- lisättävää* rivillä 13. Einon lausuma *kiristääkö vanne päätä* rivillä 14 naurattaa Niklasta ja Einoa riveillä 15–18. Niklaksen ja Einon nauru peittää Aapon vuoron loppuosan rivillä 13. Lotta vastaa Aapon kysymykseen *onko lisättävää* lausumalla *ei ole* rivillä 19. Aapo kuittaa Lotan vastauksen rivillä 21 toistamalla *ei oo* ja sen jälkeen sanomalla *no niin* -partikkeliketjun rivillä 22. Lotta kuittaa vielä keskustelun päättyneeksi rivillä 25 sanomalla *ei lisättävää*. Aapo aloittaa uuden topiikin rivillä 26–29.

Esimerkin (04) tapauksessa puheenjohtaja käyttää *no niin* -partikkeliketjua tapauksessa,

jossa *no niin* -partikkeliketju aloittaa uuden topiikin. Tämä voidaan päätellä äänen intonaatiosta. Puheenjohtaja päättää aiemman topiikin lausumalla *ei oo* rivillä 21. Tämän jälkeen esiintyy pieni tauko ja *no niin* -partikkeliketju alkaa korkealla intonaatiolla. Kyseessä on siis kaksi eri toimintoa. Myöskään muut kokouksen jäsenet eivät tämän puheenjohtajan vuoron jälkeen palaa aiempaan topiikkiin.

Havaitsin aineistosta myös toisen tapauksen, jossa *no niin* -partikkeliketju esiintyy uuden topiikin aloittavassa vuorossa. Esimerkissä (05) Saara kommentoi kokouslistalla käsiteltävää aihetta.

(05) Kalenteri

01	Niklas	[°tai että nii°]
02	Saara	[TAI OIKEESTI] NIIN KU SE että niitä pää-
03		<u>päätetään</u> jo hyvin <u>↑etukäteen</u> .
04		(0.45)
05		((Niklas äännähtää ja muuttaa ilmettään))
06	Saara	katotaan kalenterii ja ollaan silleen tossa tossa
07		>tossa tossa tossa<.
08		((Saara elehtii käsillään))
09		(0.23)
10	Niklas	mmmm[mmm ↓nii.]
11	Saara	[ja sit tiljedetään kaks kuukautta ↑etukäteen
12		°mill[[on ne o°].]
13	Aapo	[[↑no nii.] °vieläkö sielä on jottain°]
14	Eino	[no (0.10) m]ut joissaki <u>Nastis</u> vuoroissa]
15	Aapo	[°mitä pittää (.)kommentoija°.]
16	Eino	[ei oikkeen <u>toimi</u> ku pittää] aina ottaa
17		<u>sää</u> huomi:oo.
18		((Eino avaa tölkin))
19		(0.44)
20	Niklas	se on totta.

Saara sanoo ehdotuksen riveillä 02–03, 06–07 ja 11–12. Niklas kommentoi Saaran ehdotusta pitkällä hymähdyksellä ja *niin*-dialogipartikkelilla rivillä 10. Riveillä 12–14 alkaa päällekkäispuhunnalla kolme vuoroa, kun Saara, Aapo ja Eino puhuvat päällekkäisesti. Aapon vuoro rivillä 13 alkaa *no niin* -partikkeliketjulla, jonka jälkeen Aapo aloittaa uuden topiikin kysymällä *vieläkö sielä on jottain mitä pittää kommentoija* riveillä 13 ja 15. Aapo ääntää *no niin* -partikkeliketjullisen osuuden normaalia korkeammalta. Näillä riveillä lausuttu vuoro on epäselkeä ja hiljainen ja jää Einon vuoron alle riveillä 14 ja 16. Einon päällekkäinen vuoro rivillä 14 vastaa Saaralle. Einon vuoro jatkuu koko Aapon vuoron kanssa päällekkäin ja sen jälkeen vielä riveillä 16–17. Eino vuorollaan ottaa Saaran ehdotuksen vastaan kieltävästi ja perustelee sen riveillä 14 ja 16–17. Niklas kommentoi

Einon vuoroa sanomalla *se on totta* rivillä 20. Tämän jälkeen topiikki jatkuu vielä useamman vuoron verran litteroidun osuuden ulkopuolella. Aapon vuoroon ei vastata.

Esimerkissä (05) *no niin* -partikkeliketju puheenjohtajan käyttämänä esiintyy vuorossa, joka ei liity keskustelussa ennen kyseistä vuoroa vallitsevaan topiikkiin. Puheenjohtaja vaihtaa topiikkia vuorossa, jonka alussa partikkeliketju esiintyy. *No niin* -partikkeliketjun käyttö tässä tilanteessa on samankaltainen esimerkin (04) kanssa, sillä *no niin* -partikkeliketju ei signaloi lopetusta, vaan uuden topiikin aloitusta.

Erona esimerkkiin (04) on tilanne, jossa *no niin* -partikkeliketjua käytetään. Puheenjohtaja aloittaa uuden topiikin yksipuolisesti, sillä vuoro ei liity aiempiin vuoroihin eikä viittaa niihin. Vuoro alkaa Saaran vuoron lopussa osittain sen kanssa päällekkäin, mikä viittäisi samankaltaiseen tilanteeseen kuin esimerkissä (03), jossa puheenjohtaja pysäyttää aiemman topiikin *no niin* -partikkeliketjulla alkavalla vuorollaan. Tässä esimerkissä (05) sen sijaan että vuoro pysäyttäisi sen hetkisen topiikin, vuoro jääkin huomiotta. *No niin* -partikkeliketjun sisältämä vuoro siis yrittää toteuttaa topiikinvaihdoksen, mutta topiikin vaihtaminen epäonnistuu.

Tämän luvun 3.2. esimerkit eroavat luvun 3.1. esimerkeistä *no niin* -partikkeliketjun tehtävän kannalta. Luvun 3.1. esimerkeissä *no niin* -partikkeliketjun tehtävä on toimia signaalina tulevasta topiikinvaihdoksesta jo selvästi ennen topiikinvaihdosta. Tämän luvun esimerkeissä taas *no niin* -partikkeliketju toimii juuri topiikinvaihdostilanteessa. Kyseisen partikkeliketjun funktio on viestiä topiikinvaihdoksesta juuri ennen vaihtumaa.

3.3. *No niin* -partikkeliketju ei vaihda topiikkia

Tässä luvussa esittelen esimerkin, jossa *no niin* -partikkeliketju esiintyy vuorossa, joka ei liity sen hetkiseen topiikkiin, mutta ei kuitenkaan vaihda sitä. Esimerkissä (06) kokouksen osallistujat keskustelevat tietynlaisesta joogasta, joka on Saaran keksimä humoristinen liikunnan muoto.

(06) Jooga

01 Saara >joojoo< (.) siis (0.15) >tietty< (.) tietty

02 jooga-asento (.) ja sit siit pitää ↓polkea. (.)
 03 sit vaihettaa asento (.) [ja sit pitää ↓polkea.]
 04 Lotta [ei::::::::::::::::::::::::::]
 05 ((Saara osoittaa sormellaan Lottaa))
 06 Lotta (0.30) ei ku siis ihan vaan tyhjillä kumeilla,
 07 Saara kh [he he he]he he
 08 Lotta [(joogaa).]
 09 Saara he he he he
 10 Niklas ((epäselvä vuoro))
 11 Eino (oliko se) (.) tota:
 12 Saara .hh JOOGAA SILLEEN että koko ajan
 13 ((Aapo huokaisee ja katsoo asialistaan päin))
 14 pysyy [sektori](-).
 15 **Aapo** [↑no nii,] rullaaha alas. hhhhh
 16 (0.05)
 17 Jussi °eh[ottomast]i tommone°.
 18 Saara [semrone.] (0.22) >mm (.) mm (.) mm<.

Saara kuvailee joogan ideaa riveillä 01–03. Lotta kommentoi Saaran vuoroa riveillä 04 ja 06. Saara ja Lotta nauravat Lotan kommentille riveillä 07 ja 09. Rivillä 10 Niklas puhuu 4,2 sekuntia, mutta vuoro on epäselvä. Niklaksen vuoro jää muiden vuorojen alle. Eino aloittaa vuoron rivillä 11, mutta se jää kesken: *oliko se tota*. Saara jatkaa keskustelunaihetta palaamalla joogaan vielä riveillä 12 ja 14. Saaran vuoro rivillä 14 loppuu, ja Aapo aloittaa vuoronsa Saaran vuoron kanssa päällekkäin rivillä 15. Aapon lausuma *no nii, rullaaha alas* rivillä 15 ei liity aiemmin puhuttuun ja käskee Lottaa siirtymään kokouksen asialistassa eteenpäin. Videoaineistosta ei näe, toteuttaako Lotta Aapon kehotuksen. Aapon vuoro rivillä 15 alkaa korkeammalla äänenkorkeudella partikkeliketjussa *no nii*, ja laskee tasaisesti lausuman loppuun. Aapo huokaisee vuoronsa päätteeksi. Jussi ja Saara jatkavat vielä puheenaihetta joogasta kahden vuoron ajan, ja sitten topiikki päättyy.

Esimerkissä (06) *no niin* -partikkeliketju esiintyy tapauksessa, jossa puheenjohtaja käyttää partikkeliketjua yhteydessä, jossa puheenjohtajan vuoro ei liity sen hetkiseen topiikkiin, mutta ei pyri myöskään varsinaisesti aloittamaan uutta topiikkia. Puheenjohtajan lausuma *no nii, rullaaha alas* rivillä 15 ei liity topiikkiin joogasta. Vuoro, jossa *no niin* -partikkeliketju esiintyy, voidaan tulkita palaavan jo aiemmin käsiteltyyn topiikkiin eli asialistaan. Aapon vuoro ei varsinaisesti pyri aloittamaan uutta keskustelua, mutta se voisi signaloida sen hetkisen topiikin päättämistä. Aapo käskee Lottaa rullaamaan asialistaa eteenpäin, mikä voisi merkitä sitä, että Aapo viestii sanomallaan kokouksen etenemisestä.

3.4. Yhteenveto

Edellä olen käsitellyt *no niin* -partikkeliketjua puheenjohtajan käyttämänä erilaisissa vuoroissa. Olen käsitellyt *no niin* -partikkeliketjun esiintymiä erilaisissa topiikin vaihtumisissa. Olen esittänyt aiheista myös esimerkit, joista voidaan havaita *no niin* -partikkeliketjun eri käyttötilanteet.

Luvun 3.1. esimerkeissä puheenjohtaja käyttää *no niin* -partikkeliketjua tilanteissa, joissa topiikin viimeisessä puheenjohtajan vuorossa esiintyy kyseinen partikkeliketju. Vuoro, jossa partikkeliketju ilmenee, tekee yhteenvedon tai muun topiikin loppumista signaloivan toiminnon. Puheenjohtaja sanoo *no niin* -partikkeliketjullisen vuoronsa, jonka jälkeen muut kokouksen jäsenet vielä vastaavat tähän. Tämän jälkeen topiikki päättyy.

Luvun 3.2. esimerkeissä puheenjohtaja aloittaa uuden topiikin *no niin* -partikkeliketjun käytön jälkeen välittömästi. Puheenjohtaja aloittaa uuden topiikin palaamatta enää aiempaan topiikkiin *no niin* -partikkeliketjullisen lausuman jälkeen. *No niin* toimii tässä ympäristössä siirtymäpartikkelina, joka viestittää muille keskustelun jäsenille uuden topiikin alkamisesta.

Luvussa 3.3. esittelen esimerkin, jossa puheenjohtaja palaa aiemmin käsitelyyn topiikkiin yhden vuoron verran. Ei voida siis sanoa, että kyseessä olisi selkeä topiikinvaihdos kuten luvun 3.2. tapauksissa, sillä aiempi topiikki jatkuu tämän vuoron jälkeen. Luvussa esitellyssä esimerkissä puheenjohtaja käskee sihteerä liikkumaan asialistassa eteenpäin. *No niin* -partikkeliketjun käyttö ja kehoitus siirtyä eteenpäin olisi mahdollista tulkita topiikin päättävänä vuorona kuten esimerkeissä luvussa 3.1., sillä topiikki päättyy kohtuullisen pian puheenjohtajan vuoron jälkeen. Eron muihin aiemmin käsitelyihin esimerkitapauksiin tekee se, että puheenjohtajan vuoro on näennäisesti kohdistettu vain sihteerille.

4. PÄÄTÄNTÖ

Kandidaatintutkielmassani tutkin *no niin* -partikkeliketjua kokouskeskustelussa puheenjohtajan käyttämänä. Tutkin, millaisissa vuoroissa *no niin* -partikkeliketju esiintyy. Lisäksi tarkastelen, mikä merkitys *no niin* -partikkeliketjulla on topiikinvaihdosten kannalta katsottuna. Tässä luvussa esittelen työni tulokset, pohdin tulosten luotettavuutta sekä esittelen mahdollisia syventäviä tutkimuskohteita tämän tutkimuksen pohjalta.

Tarkastelen aineistoani keskusteluanalyttisesti. Analyysissa hyödynnän videoaineistoa ja siitä tehtyä litteraattia. Tutkin kokousaineistoa institutionaalisen vuorovaikutuksen näkökulmasta. Tutkimustulosteni perusteella olen jaotellut aineistoni kolmeen erilaiseen ryhmään, joissa *no niin* -partikkeliketju esiintyy keskenään erityyppisissä topiikinvaihtovuoroissa.

Ensimmäinen *no niin* -partikkeliketjun ympäristö ilmenee kolmessa aineistoesimerkissäni. Näissä aineistoesimerkeissä *no niin* -partikkeliketju esiintyy vuorossa, joka aloittaa käsiteltävän topiikin lopettamisen. *No niin* -partikkeliketju ei aiheuta välitöntä topiikinvaihdosta, mutta partikkeliketju toimii signaalina tulevasta topiikinvaihdoksesta. *No niin* -partikkeliketju esiintyy vuorossa, jossa signaloidaan tulevaa topiikinvaihdosta myös tekemällä yhteenveto eli uudelleenmuotoilu keskustelun aiheesta. Tämä jo itsessään voi toimia signaalina tulevasta topiikinvaihdoksesta.

Toinen esiintymisympäristö *no niin* -partikkeliketjulla on vuorossa, joka aloittaa uuden topiikin. Tällainen ympäristö ilmenee aineistoesimerkeissäni kahdesti. Näissä aineistoesimerkeissä *no niin* -partikkeliketju esiintyy vuorossa, joka aloittaa uuden topiikin. *No niin* -partikkeliketju esiintyy uuden topiikin aloittavan vuoron alussa. *No niin* -partikkeliketjun käytön jälkeen ei enää palata sen käyttöä edeltävään topiikkiin, toisin kuin ensimmäisessä esiintymisympäristössä.

Aineistoesimerkeissä *no niin* -partikkeliketju esiintyy kerran vuorossa, joka hetkellisesti palaa kokouksessa käytyyn aiempaan topiikkiin. Tämä kolmas esiintymisympäristö poikkeaa aiemmista, sillä puheenjohtajan lausuma on kohdistettu vain yhdelle kokouksen jäsenelle. Puheenjohtajan lausuma viittaa asialistassa etenemiseen, joka voisi olla viittaus siitä, että puheenjohtaja täten pyrkii lopettamaan sillä hetkellä aktiivisen topiikin.

Tulkintaa tukisi myös se, että topiikin päättävä sekvenssi alkaa puheenjohtajan vuoron jälkeen, ja topiikki päättyy nopeasti. Ei voida kuitenkaan voida aukottomasti tulkita, että *no niin* -partikkeliketju toimisi tässä vuorossa samassa funktiossa kuin aiemmissa esimerkeissä.

Tutkimuksen tulokset perustuvat pieneen aineistoon, ja tämä täytyy ottaa huomioon tulosten luotettavuudessa. Koska aineisto on suppea ja tulokset perustuvat omiin tulkitoihini, ei tutkimustuloksia voi pitää täysin luotettavina. Tulosten jaottelu ei perustu aiempiin tutkimuksiin, vaan se on muotoutunut aineistosta tulleiden tulosten perusteella. Jaottelu ei ole yksiselitteinen, sillä jaottelussa otetaan huomioon vain yksittäisiä erottelevia piirteitä. Aineiston tulokset olisi voitu mahdollisesti jaotella myös muilla tavoin.

Jatkossa tutkimusta voisi jatkaa tutkimalla nonverbaalisen toiminnan suhdetta *no niin* -siirtymäpartikkelin käyttöön. Aineistoa tarkastellessani huomasin nonverbaalisen toiminnan olevan täydentävä osa aineiston analyysia, ja sitä tarkastelemalla topiikinvaihdoksista olisi voinut löytää uusia piirteitä. *No niin* -partikkeliketjusta olisi myös mahdollista tehdä vertailevaa tutkimusta *no sitten* -partikkeliketjun kanssa, josta mainitsen luvussa 2.2. Ne esiintyvät ainakin osittain samankaltaisissa ympäristöissä, mutta niiden samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia ei ole tutkittu. Myös *no niin* -partikkeliketjun käyttöä muiden kokousten jäsenten käyttämänä olisi mielenkiintoista tutkia.

LÄHTEET

Käytetyt litterointimerkit

.	laskeva intonaatio
,	tasainen intonaatio
↑	seuraava sana lausuttu ympäristön puhetta korkeammalta
↓	seuraava sana lausuttu ympäristön puhetta matalammalta
heti	(alleviivaus) painotus tai sävelkorkeuden muutos
he he	naurua
[päällekkäispuhunnan alku
]	päällekkäispuhunnan loppu
(.)	mikrotauko (0,2 sekuntia tai vähemmän)
(0.5)	tauco ja sen pituus
=	kaksi vuoroa liittyy toisiinsa tauotta
° °	ympäristöä vaimeampaa puhetta
> <	nopeaa puhetta
AHA	(kapiteelit) äänen voimistaminen
(--)	jakso, josta ei ole saatu selvää
(-)	sana, josta ei ole saatu selvää
((yskii))	litteroijan selityksiä tai kommentteja
# #	nariseva ääni

(Seppänen 1997)

Lähteet

- ARMINEN, ILKKA 2005: *Institutional interaction. Studies of Talk at Work*. Great Britain: Athanaeum Press Ltd.
- DREW, PAUL – HOLT, ELIZABETH 1998: *Figures of speech. Figurative expressions and the management of topic transition in conversation*. – *Language in Society*, volyymi 27, numero 4 s. 495–522.
- DREW, PAUL – HERITAGE, JOHN 1992: *Talk at work. interaction in institutional settings*. New York: Cambridge University Press.

- EL-WAKAI, KHADIJA 2018: *Topic management: The About what-ness of interaction in student university meetings*. PhD Thesis. Newcastle University.
- FRICK, MARIA 2019: Oulun yliopiston Kikosa-kokoelma. Oulun yliopisto.
<http://urn.fi/urn:nbn:fi:csc-kata20190315143424155015> (16.12.2022)
- GARCIA, ANGELA – WEST, CANDACE 1988: *Conversational Shift Work: A Study of Topical Transitions between Women and Men*. – Oxford University Press (toim.), *Social Problems* voluumi 35, numero 5 s. 551–575.
- HAKULINEN, AULI 1997: Johdanto. – Liisa Tainio (toim.), *Keskustelunanalyysin perusteet* s. 13–17. Tampere: Vastapaino.
- HERITAGE, J. – WATSON, R. 1979: *Formulations as Conversational Objects*. – George Psathas (toim.), *Everyday Language: Studies in Ethnomethodology*. s. 123–162. New York: Irvington Press.
- HOWE, MARY 1991: *Collaboration on Topic Change in Conversation*. – Kumiko Ichihashi, Mary Sarah Linn (toim.), *Kansan Working Papers in Linguistics* vol 16 s. 1–14. University of Kansas.
- MIKKOLA, PIIA 2014: *Arvioivasta lomaketekstistä hienovaraisiin sanavalintoihin*. – Virittäjä 118 s. 525–553.
- RAEVAARA, LIISA 1997: *Vierusparit – esimerkkinä kysymys ja vastaus* – Liisa Tainio (toim.), *Keskustelunanalyysin perusteet* s. 18–31. Tampere: Vastapaino.
- RAEVAARA, LIISA – RUUSUVUORI, JOHANNA – HAAKANA, MARKKU 2001: *Institutionaalinen vuorovaikutus ja sen tutkiminen*. – Johanna Ruusuvuori, Markku Haakana ja Liisa Raevaara (toim.) *Institutionaalinen vuorovaikutus. Keskustelunanalyttisiä tutkimuksia*. s. 11–38. Tietolipas 173. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- SEPPÄNEN, EEVA-LEENA 1997: *Vuorovaikutus paperilla* – Liisa Tainio (toim.), *Keskustelunanalyysin perusteet* s. 18–31. Tampere: Vastapaino.
- STEVANOVIC, MELISA 2016: *Prosodia*. – Melisa Stevanovic & Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunanalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 100–121. Tampere: Vastapaino.
- SUUTARINEN, JENNI 2016: *Lopetussekvenssit suomenkielisissä puhelin keskusteluissa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.
- SVINHUFVUD, KIMMO 2011: *Varovasti edeten ja taas perääntyen. Opponentin palautevuoron rakentuminen*. – Virittäjä 115 s. 56–192.
- TAINIO, LIISA 2007: *Miten tutkia luokkahuoneen vuorovaikutusta keskustelunanalyysin*

keinoin? – Liisa Tainio (toim.), *Vuorovaikutusta luokkahuoneessa: näkökulmana keskustelunanalyysi* s. 15–58. Helsinki: Gaudeamus.

VATANEN, ANNA 2016: *Keskustelunanalyttinen tutkimusprosessi* – Melisa Stevanovic & Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunanalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 312–330. Tampere: Vastapaino.

VEPSÄLÄINEN, HEIDI 2019: *Suomen "no"-partikkeli ja kysymyksiin vastaaminen keskustelussa*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, kielentutkimuksen tohtoriohjelma.

VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: *Ison suomen kieliopin verkkoversio*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos. URN:ISBN:978-952-5446-35-7. <https://kaino.kotus.fi/visk/etusivu.php> (13.1.2023).